

Slovenská komisia Dejepisnej olympiády

Krajské kolo Dejepisnej olympiády pre ZŠ a 8-ročné gymnáziá

15. ročník, školský rok 2022/23

Testové úlohy pre kategóriu D (8. ročník ZŠ a 3. ročník OG)

Poznámka: Otázky monotematickej časti sú označené *.

1.* Pozorne si prečítajte nasledovný text a nájdite v ňom štyri chyby. Zapište ich do odpoveďového hárka a doplňte tam aj správne, opravené znenie. Na poradí zapísaných chýb nezáleží. Zvýraznené slová a číslice sú správne a nie je možné ich meniť.

V roku 1807 Francúz **Fulton** uskutočnil so svojim parníkom **Clermont** poslednú úspešnú plavbu z **New Yorku** do **Alabamy**. **Podľa jeho návrhu** bola postavená aj **parná dopravná loď Demologus**, ktorá bola poháňaná skrutkou.

2.* Vyberte správnu možnosť z odpovedí na nasledujúce otázky a gramaticky alebo číselne správne ich zapište do odpoveďového hárka.

- a) História veterných mlynov začala v – Číne, Perzii alebo Egypte?
- b) Do Európy sa veterné mlyny dostali v – 11., 12. alebo 13. storočí?
- c) V roku 1807 Angličan Cubitt zdokonalil účinnosť veterných – dúchadiel, píl alebo mlynov?
- d) Využívanie veterných mlynov sa v 19. storočí vo viacerých krajinách znížilo. Dôvodom bolo čoraz častejšie používanie – parnej energie, elektrickej energie alebo vodnej energie?

Mlyn pri Holíči

3.* Vyberte správnu možnosť z odpovedí na nasledujúce otázky a gramaticky správne ich zapište do odpoveďového hárka; pri vynálezcovi stačí napísať iba správne priezvisko.

- a) V roku 1812 dali vo Veľkej Británii do prevádzky prvú ozubenú – lanovku, železnicu, mlynicu.
- b) Teóriu elektromagnetizmu dopracoval – *Andrea Bocelli*, *André-Marie Ampère*, *Andrea Doria*.
- c) Sibrandus Stratingh skonštruoval už v prvej polovici 19. storočia elektrické/ú – auto, loď, lokomotívu.

4.* Pozorne si prečítajte nasledovný text a nájdite v ňom tri chyby. Zapište ich do odpoveďového hárka a doplňte tam aj správne, opravené znenie. Na poradí zapísaných chýb nezáleží. Zvýraznené slová a číslice sú správne a nie je možné ich meniť.

T. A. Edison postavil dynamo **Rambo**, ktoré dodávalo jednosmerný prúd **2 000** žiarivkám.

5.* Vyberte správnu možnosť z odpovedí na nasledujúce otázky a gramaticky správne ich zapíšte do odpovedového hárka.

- a) Aký typ pohonu malo lietadlo, ktoré zostrojil ruský vynálezca poľského pôvodu Alexandr Možajskij už v 80. rokoch 19. storočia – *motory na benzín, parné motory alebo elektromotory?*
- b) Čo bolo dôvodom pre zväčšovanie priemeru predného kolesa bicyklov (známych aj ako kostitrasy) – *zvýšenie pohodlia jazdca, zjednodušenie výroby bicykla alebo zvýšenie rýchlosti jazdy?*
- c) Z ktorého jazyka pochádza pomenovanie pre elektrinu – *z latinčiny, gréčtiny alebo hebrejčiny?*

6.* Rozhodnite, či sú uvedené tvrdenia sú pravdivé alebo nepravdivé. Správnu odpoveď áno/nie označte (zakrúžkujte) v odpovedovom hárku.

- a) Patent na prvé kolieskové korčule získal John Merlin.
- b) Prvý bicykel vytvoril Karl Dreis.
- c) Pedále na prednom kolese bicykla sa používali už v 17. storočí.
- d) Zavedením pneumatiky sa preslávil aj John Dunlop.
- e) Tricykel je štvorkolesový dopravný prostriedok.

7.* Vyberte správnu možnosť z odpovedí na nasledujúce otázky a gramaticky správne ich zapíšte do odpovedového hárka.

- a) Prvá vodná závodná elektrárň na Slovensku bola v – *Krompachoch, Gelnici alebo v Piešťanoch?*
- b) Prvá železiareň na Slovensku, ktorá dodávala elektrickú energiu aj malospotrebiteľom bola v – *Krompachoch, Gelnici alebo v Piešťanoch?*
- c) Priekopnícku prácu *Parné turbíny a výhľady tepelných strojov* napísal Aurel – *Stobola, Studola alebo Stodola?*

8.* Do odpovedového hárka správne zapíšte iba priezviská významných vynálezcov, ktorí pochádzali z územia Slovenska.

- a) Patentoval svoju helikoptéru v roku 1895 a o niekoľko rokov neskôr ju predviedol aj v Bratislave.
- b) Pochádzal z obce, ktorá je dnes súčasťou Smoleníc, kde sa nachádza aj malé múzeum (na obrázku), svoj padák úspešne predviedol vo Washingtone.

9.* Pozorne si prečítajte uvedené tvrdenia rozhodnite, či sú pravdivé alebo nepravdivé. Správnu odpoveď áno/nie označte (zakrúžkujte) v odpoved'ovom hárku.

- a) Veterné mlyny dokázali účinne konkurovať pare, produkovali rovnaký výkon.
- b) Priekopníkom v oblasti využitia dynamu bol Werner von Panasonic.
- c) Kolieskové korčule vznikli skôr ako bicykel.
- d) Lode poháňané parou vznikli skôr ako lode, ktoré boli poháňané spaľovacím motorom.
- e) Eiffelova veža bola svojho času najvyššou stavbou na svete.
- f) Vynález, ktorý si dá jeho tvorca oficiálne úradne zaregistrovať, nazývame patent.
- g) Dnešný typ sústruhu má svoje počiatky už na prelome 18. a 19. storočia.
- h) Kombajn je zariadenie, ktoré združuje žací stroj a mláčačku.

10.* Vytvorte správne dvojice písmena a čísla zapíšte do odpoved'ového hárka.

1. váženie obilia a múky	a) astroláb
2. lunárny rok s 12 mesiacmi	b) Eratosthenes
3. meranie uhlov vo zvislej rovine	c) mincier
4. meranie obvodu Zeme	d) Solón

11.* Správne rozhodnite, ktorá z dvojice dĺžkových mier je väčšia a gramaticky správne ju zapíšte do odpoved'ového hárka.

- a) palec *alebo* dlaň
- b) dlaň *alebo* lakeť
- c) siaha *alebo* stopa
- d) míľa *alebo* piad'

12.* Slovenskí vedci a vynálezcovia nie zriedka riešili podobné oblasti ako ich kolegovia vo svete. Z uvedených mien a objavov vytvorte dve trojice, ktoré budú k sebe logicky patriť (slovenský vynálezca, svetový vynálezca, objav). Do odpoved'ového hárku zapíšte len správne trojice čísel).

- 1) Jozef Murgaš
- 2) Štefan Jedlík
- 3) elektromotor
- 4) telegraf
- 5) Samuel Morse
- 6) Hermann Jacobi

13.* Pozorne si prečítajte nasledovný text a nájdite v ňom štyri chyby. Zapíšte ich do odpoved'ového hárka a doplňte tam aj správne, opravené znenie. Na poradí zapísaných chýb nezáleží. Zvýraznené slová sú správne a nie je možné ich meniť.

*Ruská vedkyňa **Maria Curie Sklodowska** sa preslávila v oblasti fyziky a matematiky. V roku 1913 získala **Nobelovu cenu za fyziku** za objav rádioaktivity a o **osem rokov** neskôr ju rovnakou cenou odmenili aj za izolovanie čistého plutónia a objav nového prvku – polónia.*

14.* Do odpoved'ového hárka zapíšte meno a priezvisko významného vedca a vynálezcu, ktorého sa týkajú uvedené pojmy.

dynamit, Švédsko, medzinárodné ceny

15. Z uvedených pojmov vytvorte správne kombinácie názvov reforiem realizovaných v 18. storočí v Rakúskej (Habsburskej) monarchii a oblasti, ktorej sa týkala. Do odpovedového hárku zapíšte len správne kombinácie písmena a čísla.

a) urbár	1) nástupníctvo na tróne
b) pragmatická sankcia	2) vzťahy poddaný - zemepán
c) tolerančný patent	3) vzdelávanie
d) „Ratio educationis“	4) náboženský život

Interiér kostola v Hronseku

16. Do odpovedového hárku zapíšte, aký je správny význam nasledujúcich slov. Stačí, ak zapíšete číslo, ktoré je uvedené pri správnej odpovedi.

a) polyhistor je

- 1) staršie označenie historika,
- 2) učenec ovládajúci viac vedných odborov,
- 3) historik venujúci sa dejinám miest.

b) girondista je

- 1) umiernený zástanca republiky,
- 2) radikálny zástanca republiky,
- 3) radikálny zástanca monarchie.

c) reparácia je

- 1) náhrada vojenských škôl,
- 2) náhrada vojenských škôd,
- 3) záhrada vojenských škôl.

d) internovanie je

- 1) dobrovoľný pobyt v cudzine,
- 2) nariadenie núteného pobytu,
- 3) ubytovanie pre študentov.

17. Do odpovedového hárku zapíšte názvy štátov, ku ktorým sa viažu nižšie uvedené skutočnosti.

a) *Jefferson, Deklarácia nezávislosti, 13 kolónií*

b) *Karol X., absolutizmus, revolúcia 1848*

18. Otto von Bismarck bol jednou z najvýznamnejších politických osobností v Európe druhej polovice 19. storočia. Ktoré tri z uvedených tvrdení o ňom nie sú správne? Do odpovedového hárku zapíšte len príslušné písmená.

- a) Mal prezývku „železný kancelár“
- b) Bol bavorským kancelárom
- c) V roku 1870 sa mu nepodarilo poraziť Francúzsko
- d) Označujeme ho za zjednotiteľa Nemecka
- e) Vytvoril Severonemecký spolok
- f) Stal sa prvým nemeckým cisárom

19. Do odpovedového hárka zapíšte iba číslo, ktoré je pri správnej odpovedi.

a) Terajšia podoba kaštieľa v Dolnej Krupej (na obrázku) je typickou ukážkou

- 1) gotiky
- 2) klasicizmu
- 3) románskeho umenia

b) Meštianskou podobou empíru bol/a

- 1) biedermeier
- 2) secesia
- 3) gotika

20. Do odpovedového hárka zapíšte podľa nasledujúcich indícií iba priezvisko významných Slovákov.

- a) Predmier, *René mládenca príhody a skúsenosti*, neúspešný pokus o vytvorenie spisovnej slovenčiny
- b) Slanica, *Slovenská gramatika*, piš ako počuješ
- c) Častá, *Zelinkár*, včelárstvo
- d) Mošovce, *Slávy dcéra*, idealizovanie povahy Slovanov,
- e) Borský Mikuláš, *Cirillo-Metodiáda*, preklady antických autorov

21. Vytvorte správne dvojice udalostí z búrlivých 40. rokov 19. storočia a konkrétnych rokov, kedy k nim došlo. Do odpovedového hárku zapíšte len kombinácie písmen a čísel.

- a) založenie spolku Tatrín
- b) dohoda na vytvorení jednotného spisovného jazyka Slovákov
- c) Ľudovít Štúr sa stal poslancom Uhorského snemu
- d) začiatok vydávania Slovenských národných novín

- 1) 1843
- 2) 1844
- 3) 1845
- 4) 1847

Pamätná tabuľa v Čachticiach

22. V roku 1848 sa udialo veľké množstvo významných udalostí. Z uvedených dvojíc vyberte tú, ktorá sa odohrala skôr a gramaticky správne ju zapíšte do odpovedového hárka.

- a) Žiadosti slovenského národa *alebo* zatykač na Štúra, Hurbana a Hodžu
- b) Slovanský zjazd v Prahe *alebo* Žiadosti slovenského národa
- c) vznik Slovenskej národnej rady vo Viedni *alebo* Slovanský zjazd v Prahe
- d) zatykač na Štúra, Hurbana a Hodžu *alebo* vznik Slovenskej národnej rady vo Viedni

23. Prijatie Memoranda slovenského národa bolo veľmi významnou udalosťou. Ktoré štyri z uvedených tvrdení o ňom sú správne? Do odpovedového hárku zapíšte len príslušné písmená.

- a) Bolo vyhlásené v roku 1681 v Turčianskom Svätom Martine.
- b) Bolo vyhlásené v roku 1861 v Turčianskom Svätom Martine.
- c) Bola v ňom žiadaná územná autonómia – Dolnouhorské slovenské Okolie.
- d) Bola v ňom žiadaná územná autonómia – Hornouhorské slovenské Okolie.
- e) Zavedenie slovenčiny ako úradného jazyka bolo požadované v celom Uhorsku.
- f) Zavedenie slovenčiny ako úradného jazyka bolo požadované iba v slovenských stoliaciach.
- g) Slováci žiadali vlastný snem.
- h) Nebola v ňom požiadavka na slovenské školy.

24. Vytvorte správne dvojice udalostí a rokov, kedy k nim došlo. Tri z udalostí sa viažu k jednému roku. Do odpovedového hárku zapíšte len správne kombinácie písmen a čísel.

a) vznik Matice slovenskej	1) 1895
b) zrušenie Matice slovenskej	2) 1871
c) vznik Rakúsko-Uhorska	3) 1863
d) tragické udalosti v Černovej	4) 1867
e) založenie Slovenskej národnej strany	5) 1875
f) Apponyiho zákony	6) 1907
g) vznik Slovenskej ligy Clevelande	
h) vznik Muzeálnej slovenskej spoločnosti v Turčianskom Svätom Martine	

Kostol v Černovej

Autori: PaedDr. Marek Bubeník, Mgr. Ľuboš Paller, Mgr. Štefan Podolinský

Recenzentka: Mgr. Barbora Kopuncová

Fotografie: Mgr. Ľuboš Paller, Mgr. Štefan Podolinský

Vydal: NIVaM, Národný inštitút vzdelávania a mládeže a Slovenská komisia Dejepisnej olympiády, 2023